

ПОМАЗА-ПОНОМАРЕНКО АЛІНА

к. держ. упр., начальник наукового відділу з проблем державної безпеки навчально-науково-виробничого центру Національного університету цивільного захисту України

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНА СПРОМОЖНІСТЬ ДЕРЖАВИ ТА СУСПІЛЬСТВА: ВИТОКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

У кожному суспільстві і в кожній державі існує значна кількість інститутів та інституцій, що здійснюють певну діяльність. Вони можуть діяти спільно, доповнюючи діяльність один одного, або ж конкурувати через розбіжність інтересів. У цьому випадку держава має створювати умови для здійснення ефективного і результативного функціонування та розвитку цих інститутів та інституцій. Створення умов передбачає визначення середовища, в якому функціонують інститути. Інституційне середовище можна визначити як сукупність інститутів та інституцій, включаючи їх взаємозв'язок.

Варто визнати, що на сьогодні терміни та поняття «інститут» й «інституція» активно та широко застосовуються у галузі науки «Публічне управління й адміністрування», а також в економічній теорії, соціології, політології, правознавстві та інших науках суспільно-політичного блоку. Незважаючи на схожість деяких характеристик обох цих термінів (інститут й інституція), у рамках вищезазначених наукових галузей їм надається різне змістовне значення. Причинами цього можуть бути визнані предметна сфера (тобто коло явищ і процесів, що розглядаються, їх природа та характер), завдання, які стоять перед означеними науковими галузями, дослідний інструментарій, що може використовуватися ними тощо.

Історичні документи свідчать, що ще з Давніх часів людство широко послуговувалося терміном «інституція» [2]. Так, у II ст. н.е. у Римі йому надавали регулівного правового значення і визначали як основоположні принципи, правила, покликані регламентувати відносини між різними учасниками суспільного життя [там само].

Сьогодні відношення до трактування поняття «інституція» певним чином змінилося. Розгляд семантики поняття «інститут» та «інституція», наданих останнім часом вітчизняними вченими А. Васиною, В. Морозом, А. Михненко, О. Петрос, В. Погрібною та ін. [1], дозволяє стверджувати таке: загальний концепт науки державне управління передбачає використання певною мірою методологічних засобів теорії інституціоналізму, які були адаптовані свого часу в

межах економічної, соціологічної, політологічної та правової науки. Проте державно управлінський концепт поки що не становить цілісне знання і відзначається широким використанням таких терміноконструкцій, як інституалізація в державному управлінні, інституційні засади, інституціональний механізм тощо [1, с. 258 – 261, 263 – 267]. Разом із тим, наявний понятійний апарат інституціоналізму, адаптований до предметної сфери державного управління, дає змогу визначити термін «інституціональність державної соціальної політики та безпеки».

Науковець О. Петроє [1, с. 265 – 267] справедливо зауважує, що в Україні, на жаль, непоодинокими є випадки, коли «інститут» підміняють поняттям «організація», не враховуючи при цьому вихідні положення теорії інституціоналізму. Як наслідок, у вітчизняній науковій практиці сформувалася стійка тенденція, з одного боку, використання поняття «інститут» у надмірно широкому значенні, а з другого – зведення до мінімуму застосування терміну «інституція».

Разом із тим, інституціоналізм охоплює обидві категорії – «інститут» та «інституція», які, хоча семантично пов'язані, але не однакові за змістом. Причинами ситуації, що склалася на вітчизняних теренах із поняттями «інститут» й «інституція», можна вважати неточності перекладу змісту наукових робіт Т. Веблена, В. Гамільтона, Д. Норта та інших, які стосуються розвитку теорії інституціоналізму [2]. Так, відомий представник інституціоналізму, нобелівський лауреат Д. Норт наголошував, що інститути є нічим іншим як правилами гри, а інституції – організаціями, гравцями.

Отже, нагальним завданням України є підвищення інституційної спроможності її інститутів та інституцій, що формуються державою за участі суспільства, а також підвищення ефективності їх співпраці. У цьому контексті доцільним є здійснення візуалізації інституційного середовища, що можливо у вигляді інституціограми. Вона є графічним зображенням взаємин між інститутами та інституціями, що здійснюють діяльність в тій чи іншій сфері суспільної життєдіяльності. На наше переконання, дана візуалізація можлива також у вигляді пісочного годинника, оскільки держава є соціальним інститутом, а її органи влади, у свою чергу, створюють необхідні умови для належного функціонування суспільства. Від того, якими є ці умови, залежить рівень соціальної безпеки, яка, власне, виходить «з боку» суспільства. Тому так важливо правильно розставляти інституційні акценти та виважено визначати вектори руху інституцій.

Список використаних джерел:

1. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) [та ін.]. – К. : НАДУ, 2011. – Т. 2 : Методологія державного